

KUNST BLIJFT KUNST EENDE'ER WAAR

Vluchtelingen van de oorlog in Syrië, ze zijn bijna dagelijks in het nieuws. Van weinigen leren we het verhaal achter hun vlucht kennen. Eén van hen was de steractrice Amal Omran. Vier jaar geleden verliet ook zij haar door oorlog verscheurde thuisland. Ze zocht haar heil in Istanbul en vond er aansluiting bij het theatergezelschap Kumbaraci 50. Hier vond ze de kracht om het trauma dat ze opliep tijdens een betoging in Damascus onder woorden te brengen in de monoloog HAK / Recht. Moussem ondersteunde deze bijzondere productie en brengt de voorstelling in september naar Brussel en Genk.

"Ik stond daar. Ik kon niet lopen. Ik kon niets doen. Ik zag het gezicht van een vriendin bewegen. Ze schreeuwde me toe. Werd ik geraakt? Ik bleef staan. Ik waande me in een film, want dit was niet echt. Het kon niet echt zijn. En dan herinnerde ik me niets meer."

Zo beschrijft Amal Omran het moment waarop de zestienjarige Anas door de kogel wordt geraakt die haar richting uitkwam. Of de jongen haar bewust redde weet ze niet, maar dit voorval veranderde alles. Hij overleefde de aanslag en is verlamd voor het leven. Amal gaat op haar beurt gebukt onder een drukkend schuldgevoel. *"Waarom hij en niet ik? Hij was nog zo jong."*

Haar schuldgevoel tegenover Anas, vertaalde zich aanvankelijk in een dwangmatige drang tot hulpverlening. *"Ik hielp vluchtelingen in Damascus en Beirut en werkte dag en nacht. Niets deed er nog toe, ik dacht alleen nog aan Anas en wat hem overkomen was."* Lange tijd kon ze ook niet onder woorden brengen wat er die bewuste dag in Damascus gebeurde. Een Turkse vriend schreef er een gedicht over, dat zou later aan de basis liggen van de theatermonoloog HAK: een universeel verhaal over iemand die een heel leven achterlaat en verder wandelt zonder terug te blikken. *"Het woord 'Al Haq' betekent 'recht', maar refereert soms ook naar God, naar een grotere macht die we niet kunnen controleren. HAK overstijgt het menselijke begrip. Rechtvaardigheid geschiedt niet op de manier die we zo graag willen, misschien bestaat het ook niet"*, legt Omran uit.

Vandaag vertelt Omran duidelijk makkelijker over wat er die dag gebeurde. *"In het begin was het enorm moeilijk om het stuk te spelen,"* vertelt ze. De regisseur overtuigde haar: *"deze monoloog gaat je genezen van je trauma."*

Omran bevond zich op straat toen de oproerpolitie op demonstranten begon te schieten in de begindagen van de – toen nog – Syrische revolutie. *"Ik geloofde echt dat Syrië ging veranderen. Ik was een dromer. Eén of twee maanden, en alles zou anders worden, daar was ik van overtuigd. Mijn vader was generaal geweest bij het regime en waarschuwde me meermaals: 'Amal, ik ga je niet zeggen wat je moet doen of laten, het is jouw leven. Maar dit regime gaat nergens heen.' Ik geloofde hem niet. 'Jij bent nog van een oudere generatie', was mijn antwoord."*

Ze studeerde aanvankelijk rechten, maar koos uiteindelijk voor de academie voor drama en kunst in Damascus. Na haar studies ging ze er ook lesgeven, maar dat verliep niet van een leien dakje. *"Er heerste een beperkende mentaliteit, ik werd al gauw beschouwd als een probleemzoeker omdat ik een andere aanpak voorstond! Ik wou de studenten niets opleggen, ik weigerde hen te behandelen als papegaaien die alleen maar kunnen herhalen wat hen opgelegd wordt, zonder eigen inbreng."*

Terwijl ze praat, straalt ze een zeker je-m'en-foutisme uit. In HAK belichaamt ze een vorm van rebellie, maar beschouwt ze zichzelf ook als een rebel?

"Misschien wel, al label ik mezelf – en anderen – niet graag. Ik hou niet van een kapitalistische mentaliteit en geloof niet in bezit. Mocht ik ooit een huis bezitten, dan zet ik mijn deur stevast open voor iedereen. Voor de revolutie had ik altijd een kleine tas met wat spullen bij me en ik heb nooit het gevoel gehad dat ik veel meer nodig had dan dat. Volgens mijn moeder had ik die ingesteldheid al als kind. Ik gaf mijn speelgoed snel weg, want ik had er toch al mee gespeeld. Ook boeken die ik heb gelezen, heb ik niet meer nodig, daar maak ik anderen blij mee. Ik kan alles delen en hou niet van geheimen. Die leiden tot problemen, kijk maar naar Syrië. Voor de revolutie waren er ontzettend veel taboes. Je moest over van alles en nog wat zwijgen. Waarom? Zwijgen werkt problemen in de hand."

Omran vindt er geen doekjes om: *"De invloed van een onderdrukkend regime laat zich voelen in al de geledingen van een samenleving. De geheime diensten en veiligheidsdiensten zaten overal. Zelfs in onze klassen. Ik wist dus nooit aan wie ik les stond te geven: aan een onschuldige student die wou leren acteren, of aan iemand die voor het regime werkte en alles opschreef wat ik zei om me in diskrediet te brengen. Dat laatste gebeurde uiteindelijk wel. Al wou ik het aanvankelijk niet geloven, ik bleef altijd optimistisch en leefde in de overtuiging dat we konden doen wat we wilden. Het tegendeel bleek waar. Nadat ik stopte met lesgeven begon ik terug te reizen. Ik speelde in theaters over de hele wereld. Toen voelde ik het verschil pas goed. Als ik in Syrië was werd ik overmand door een verstikkend gevoel, het voelde aan als sterven."*

Werkte je desondanks graag in Syrië?

"Het was nooit makkelijk in Syrië om als vrouw je leven te leiden zoals je dat wou, zelfs niet als je familie ermee instemde. De hele samenleving daar koestert verwachtingen. Ik trouwde bijvoorbeeld twee keer en ben ook twee keer gescheiden. In Syrië is dat een big

issue. Toch heeft dat me er nooit van weerhouden om mijn eigen keuzes te maken. Ik ben nooit bang geweest. Ik ben altijd trouw gebleven aan mezelf. Ik heb meer bereikt dan ik me ooit kon voorstellen. Acteren in Syrië was trouwens ook ontzettend fijn, omdat het vaak zo'n enorme uitdaging was. Vooral als het regime dwars ging liggen en mensen zich verzetten en te kennen gaven dat ze een stuk echt wilden zien. Dat gaf enorme voldoening. We hebben ook fantastische acteurs. Die zijn nu uitgezwermd over de hele wereld. In Syrië is het vandaag heel moeilijk geworden."

Hoe zou je werken in Syrië vergelijken met andere landen, Arabische en niet-Arabische?

"Overal is het anders. In landen als Koeweit of Egypte zijn er nog meer taboes dan bij ons. De samenleving komt er feller tussenbeide. Je kan er bijvoorbeeld geen eenvoudige scène spelen tussen een man en een vrouw, laat staan een kus uitwisselen. Je kan er ook niet in eender wat voor kledij spelen. Dat werkt beperkend, je kan zo geen persoonlijke verhalen vertellen. Een regisseur uit Koeweit waar ik mee sa-

"RECHTVAARDIGHEID
GESCHIEDT NIET OP
DE MANIER DIE WE
ZO GRAAG WILLEN,
MISSCHIEN BESTAAT
HET ZELFS NIET."

menwerkte, had een uitgesproken voorkeur voor actrices uit Libanon, Syrië en Tunesië omdat die minder conservatief zijn. In westerse landen is alles makkelijker en beter georganiseerd. Er bestaat ook een veel langere theatertraditie. Toen mijn vader ontdekte dat ik leerde acteren, stelde hij voor dat ik met kinderen zou gaan werken, want zo werk je mee aan de toekomst en kan je vernieuwing binnenbrengen. In Syrië staat het theater nog in zijn kinderschoenen, er is nog een lange weg te gaan. Maar ondanks de grote verschillen blijft kunst, kunst, eender waar. Overal vind ik gelijkgestemde zielen terug, zeker de artiesten die ik ontmoet."

Heb je al specifieke plannen voor de toekomst?

"Ik schrijf al een tijdje aan een dagboek van een vrouw. Het is niet echt autobiografisch, maar het gaat wel over hoe moeilijk het is voor een vrouw om een goede relatie op te bouwen met mannen. Ik stel in vraag of een man en een vrouw een heel leven samen kunnen blijven. Ik beschouw het instituut van het huwelijk als iets dat voorbij gestreefd is, overal ter wereld. Maar de liefde is heilig. Er heerst iets poëtisch over de liefde. Veel mensen spreken over de ware liefde, maar als je begint door te vragen, blijkt vaak dat ze bij iemand blijven uit gewoonte. Ze verbergen de realiteit en pretenderen gelukkig te zijn. Ik denk daar veel over na en praat erover met vrienden, maar veel mensen willen er niet bij stilstaan."

Kan je je kunst gescheiden houden van wie je bent?

(Denkt even na) "Nee, ik ben mijn kunst. Ik kan niet liegen op een podium en iets brengen waar ik niet in geloof. Ik hecht veel belang aan de boodschap van een toneelstuk. Er kan me nog zoveel geld worden aangeboden, als de inhoud me niet aanstaat, doe ik het niet. Ik heb soms ook mijn twijfels. Er zijn momenten waarop ik me afvraag waarom ik dit doe en mijn carrière wil omgooien. Ergens in een klein dorp gaan wonen en boerin worden. Maar als ik dan weer op een podium sta en voel hoe het publiek me verwelkomt, lacht en vragen stelt, dan besef ik telkens weer dat dit is wat ik altijd wil doen. We zien wel... Ik plan mijn leven niet, dat heb ik nooit gedaan. Ik heb nooit een plan."

Interview: Charis Bastin

HAK / RIGHT

woensdag 21.09.2016 – 20:00
De Kriekelaar, Schaarbeek

vrijdag 23.09.2016 – 20:15
C-mine cultuurcentrum, Genk

Foto © Yücel Kurşun

